

Školní preventivní program

Školní rok 2020/2021

Základní škola a Mateřská škola Mirošov

Školní 74, 338 43 Mirošov

Školní preventivní program vychází z pokynu MŠMT, č.j.:1454/2000 – 51, který do prevence sociopatologických jevů zařazuje:

konzumaci drog včetně alkoholu
kouření
kriminalitu
virtuální drogy a gambling
záškoláctví
šikanování a jiné násilí
kyberšikana
rasismus
xenofobii
intoleranci
antisemitismus

Cílem ŠPP je ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopná se orientovat v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, činit rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví, bude umět nakládat vhodně se svým volným časem a zvládat základní sociální dovednosti.

Analýza situace

Základní školu v Mirošově navštěvuje zhruba 270 žáků ve 14 třídách. Součástí ZŠ je také školní jídelna a školní družina. Školní družina má tři oddělení. Škola je spádová.

Vzhledem k současné situaci bylo otevřeno jen minimum kroužků, a to zejména kroužky vzdělávací pro žáky devátých ročníků.

Vybavení školy splňuje ta nejpřísnější kritéria pro efektivní vzdělávání. Disponujeme moderní výpočetní technikou nejen v učebně výpočetní techniky, ale i v běžných učebnách. Během posledních deseti let došlo k rozsáhlým investicím do budovy školy a jejího vybavení. Investice ve výši téměř 90 milionů korun se projevila na vzhledu budovy a jejím okolí, ale i na interiéru.

Žáci se mohou vzdělávat v klasických učebnách, v učebně VT, multimediální učebně, učebně matematiky, zeměpisu, fyziky a chemie, přírodovědné učebně, učebnách pro pracovních činností a v učebnách na výuku cizích jazyků.

V současné době jsme plně připraveni na distanční formu výuky, což jsme prokázali již v loňském roce po uzavření škol. Vzhledem k popsané situaci nebyl naplněn loňský MPP, protože školy byly uzavřeny několik měsíců. V letošním školním roce se zaměříme především na kyberšikana a problémové chování žáků v kyberprostoru.

Stejně jako v celé společnosti, tak i na ZŠ Mirošov se objevují nežádoucí jevy jako jsou projevy xenofobie, rasismu, šikany, kyberšikany, příklonu k extremismu, netolerance, záškoláctví či užívání návykových látek, především tabákových výrobků a alkoholu. Cílem primární prevence je seznámit všechny žáky s těmito rizikovými jevy a utvářet jejich osobnost tak, aby byli schopni je pojmenovat, rozlišit a dokázat jim úspěšně odolávat.

Obecné cíle primární prevence

- zajištění odborného a průběžného vzdělávání ŠMP, výchovných poradců a ostatních
- pedagogických i nepedagogických pracovníků dle pokynů MŠMT
- vypracování manuálů a metodických postupů pro řešení krizových situací spolupráce s odborníky a zapojování se do projektů – akcí realizovaných jinými odbornými subjekty
- návštěvy tematických divadelních a filmových představení, přednášek a besed s odborníky, nabídka četby knih a časopisů s danou tematikou...
- vytvoření nabídky mimoškolních volnočasových aktivit v návaznosti na programy a výuku školy na základě poptávky ze strany žáků
- podpora dobrých vztahů mezi rodinou a školou
- zajištění pravidelných schůzek s rodiči (pokud to bude možné), kde budou dostatečně informováni a obeznámeni s riziky, jakým jsou jejich děti vystaveny a jak jim předcházet

Konkrétní cíle primární prevence

I. Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření

Cíle :

1. předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku
2. předcházet závislosti na návykových látkách a zdravotním problémům způsobených v důsledku konzumace drog
3. oddálit první kontakt s návykovými látkami, snižovat poptávku po UNL
4. podporovat žáky v jejich nápadech, potřebách a tvořivosti
5. aktivizovat žáky k pravidelným sportovním a zájmovým činnostem

6. proškolit učitele pro případ potřeby první pomoci intoxikovanému žákovi

Ukazatele úspěchu :

1. mezi žáky nekolují „zažité“ mýty o drogách
2. žáci mají reálný obraz „světa drog“ – znají negativa i pozitiva
3. počet experimentů s drogou je nižší oproti standardu – normálu
4. ve škole je zdravé motivující prostředí, utvářené za pomoci žáků, vycházející z jejich nápadů a potřeb
5. žáci vyhledávají pravidelné zájmy a činnosti mimo školu (kroužky, sport...)
6. škola za spoluúčasti žáků pořádá zábavné akce, výlety, exkurze, mimoškolní aktivity...
7. žáci mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli
8. žáci jsou dobře informováni a vědí, na koho se v případě potíží obrátit

II. Prevence šikany - posilování a rozvoj mezilidských vztahů, prevence projevů xenofobie, rasismu, antisemitismu a kyberšikany

Cíle :

1. předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím a formám
2. předcházet projevům xenofobie, rasismu a antisemitismu
3. upevňovat obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života
4. vyvracet předsudky a pěstovat úctu k životu
5. posilovat a rozvíjet zdravé vrstevnické vztahy
6. zajistit bezpečnost žáků o přestávkách a skrytých místech školy
7. účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany v souladu s pokyny MŠMT
8. zasvětit do problematiky šikany i nepedagogické pracovníky
9. šířit objektivní, pravdivé informace o extremistických organizacích, nebezpečných ideologiích, sektách, náboženstvích...(fašismus, komunismus, náboženské války, terorismus .)

Ukazatele úspěchu :

1. mezi žáky nebují šikana (další stadia)
2. žáci mají zdravé sebevědomí a pozitivní přístup k okolí a ostatním
3. žáci samostatně myslí a rozhodují se, otevřeně říkají svůj názor, jsou tolerantní

4. žáci mají zájem a potřebu pospolitosti třídy (spol.akce, výlety atd..)
5. na půdě školy panuje důvěrná a bezpečná atmosféra
6. žáci se zajímají o multikulturní společnost a postoje
7. žáci mají dostatek informací a znají rizika extremistických organizací, ideologií, sekt...
8. žáci jsou ochotni řešit své konflikty a nedorozumění dohodou a pod pedagogickým vedením hledají a nacházejí řešení
9. žáci dokáží bezpečně využívat internet

III. Prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, prevence sexuálního zneužívání a týrání - sexuální výchova

Cíle :

1. předcházet rizikovému sexuálnímu chování – promiskuitě, nebezpečím nechráněného styku, nemocem...
2. předcházet rizikům předčasného sexuálního života – právní odpovědnost, citová nevyzrálost, antikoncepce, potraty...
3. posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska..
4. předcházet rizikům v souvislosti s tělesnými a psychickými změnami – porozumění a péče o své tělo - ducha, informace o přirozených vývojových změnách, gynekologie, sexuologie a venerologie...
5. předcházet rizikům sexuálního zneužívání, týrání a zanedbávání – pedofilie, sex.vydírání, pornografie, znásilnění...
6. předkládat témata sexuální výchovy jako přirozenou věc – pohlavní styk, odlišnosti obou pohlaví, homosexualita, úchytky...
7. podporovat zdravé sebevědomí žáků a citlivě přistupovat k jejich problémům (první vztahy - lásky, růst a změny sekundárních pohl. znaků...atd.)

Ukazatele úspěchu :

1. žáci lépe rozumí svým citům a tělesným změnám - nestydí se za ně...
2. žáci dokáží říci NE a umějí ho i přijmout – asertivní jednání
3. žáci dokáží rozlišit pozitiva a negativa sexuálního jednání (fyzická a psychická stránka)
4. žáci dávají přednost dlouhodobým vztahům postaveným na lásce, partnerství a přátelství
5. žáci mají kladný postoj k obecně uznávaným hodnotám – rodina, mateřství...
6. žáci se orientují v problematice sexuální výchovy, vědí na koho se obrátit apod.

IV. Prevence kriminality a delikvence dle pokynu MŠMT, právní odpovědnost

Cíle :

1. vysvětlit a popsat základní projevy kriminality a delikvence (krádeže, násilí, vandalismus...jízda na černo..)
2. vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí postižený...)
3. předkládat a vysvětlovat modelové situace na osobní hranice a vztahovat chování ve vztahu k normalitě a společenské normě
4. podporovat a zapojovat se do projektů realizovaných jinými subjekty
5. zasvětit žáky do ustanovení Trestního zákoníku, Školního řádu, řádu obecně..
6. zasadit se o to, aby žáci znali svá práva ve společnosti - dětská práva, chartu práv dítěte, ústavu ČR apod.
7. upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
8. předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákona a být morální podporou

Ukazatele úspěchu :

1. žáci si jsou vědomi následků spáchání přestupku a trestného činu
2. žáci znají školní řád a jsou srozuměni s důsledky případného porušení
3. žáci respektují, znají základní lidská práva a hodnoty společenského chování
4. žáci vědí na koho se obrátit v případě potíží a to nejen na půdě školy
5. žáci – škola má nízkou úroveň kriminality
žáci mají důvěru v pedagogický sbor

V. Prevence záškoláctví

Cíle :

1. snížit počet zameškaných hodin
2. posilovat hodnotu vzdělání
3. vypracovat plán v souladu se ŠŘ a pokyny MŠMT na řešení neomluvené školní docházky (od třídního učitele, výchovného poradce, rodiče, sociální och.dětí až po policii)
4. spolupracovat s jinými subjekty na dodržování povinné školní docházky (sociální odbor,PČR...)

Ukazatele úspěchu :

1. počet zameškaných neomluvených hodin je nízký
2. žáci jeví zájem o výuku a jiné školní aktivity - cítí potřebu vzdělání
3. škola má dobré vztahy s úřady a jinými subjekty
4. škola má vypracovaný plán a postupy, jak řešit neomluvenou docházku

VI. Zdravý životní styl – Prevence vzniku poruch příjmu potravy, ekologie

Cíle :

1. podporovat zdravý životní styl žáků – životospráva, duševní hygiena, režim dne, stres...
2. upevňovat kladný vztah ke svému tělu
3. seznámit žáky s různými styly života – vrcholový sport, modelky (plastická chirurgie),

- vegetariánství, život v komunitách ...atd.
4. předcházet negativním vlivům medií a reklamy (tisk, TV, PC) – ideál krásy, odtržení od reality, módní trendy atd.
 5. předcházet vzniku poruch příjmu potravy – anorexie, bulimie, diety, obezita
 6. upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí – ekologii
 7. naučit žáky poskytnout první pomoc a orientovat se v integrovaném záchranném systému

Ukazatele úspěchu :

1. žáci mají zájem o zdravý životní styl – účelně využívají svůj volný čas, umějí odpočívat relaxovat...
2. žáci dbají o svůj zevnějšek a tělo (aktivně sportují, vyhledávají pohyb...)
3. žáci znají negativa a pozitiva různých stylů života
4. žáci přemýšlí o vlivu medií a reklamy na jejich život a mají potřebu o tom diskutovat žáci mají kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí

VII. Prevence virtuálních drog - patologického hráčství a závislosti na počítačových hrách

Cíle :

1. seznámit žáky se základními pojmy virtuálních drog – TV, PC, Reality show, výherní automaty, sázení
2. předcházet zdravotním, sociálním a psychickým poškozením v důsledku přílišného užívání vir.drog – znečitlivění, ztráta reality, snížení sebekontroly, násilí, závislost, gambling
3. stanovit a posilovat v žácích pravidla pro užívání vir.drog podporovat počítačové hry, filmy s kladnými stránkami obsahu (postřeh, vědomosti, koordinace pohybů, soustředění...)

Ukazatele úspěchu :

1. žáci znají základní pojmy, pozitiva a negativa virtuálních drog
2. žáci si jsou vědomi pravidel pro užívání vir.drog a znají následky jejich porušování žáci nevyhledávají pouze hry s tematikou násilí, zabíjení a dalších kriminálních činů

Činnosti nutné k dosažení cíle

I. Specifická prevence v rámci výuky

- vychází ze ŠVP Mirošov
- je založena na každodenní práci s dětmi ve vyučovacích hodinách zohledňuje věk a chápání dětí

1. stupeň

1. třída

- demokratické myšlení v rámci kolektivu
- domov, osobní bezpečí
- právo a spravedlnost
- péče o zdraví, zdravá výživa
- kulturní difference

2. třída

- princip sociálního smíru a solidarity
- práva a povinnosti členů domácnosti, právo na soukromí
- krádež, lež
návykové látky, hazardní hry

3. třída

- ochrana osobních údajů
- lidská solidarita
- národnostní menšiny
ochrana životního prostředí

4. třída

- principy demokracie
- životní prostředí a zdraví
lidské vztahy, empatie

5. třída

- respektování odlišných etnik ve společnosti
- rasismus, xenofobie, segregace
návykové látky

2. stupeň

Prevence prolíná téměř všemi předměty, jedná se především o výchovu k občanství, český a cizí jazyk, dějepis, zeměpis, chemii, přírodopis, ICT, tělesnou a výtvarnou výchovu, rodinnou výchovu apod. V osmém a devátém ročníku se na prevenci zaměřujeme především v předmětu praktikum společenskovedních předmětů.

Témata prevence:

- prevence kriminality
- šikana, její projevy, účinná řešení
- kyberšikana
- záškoláctví a jeho dopady
- výchova k toleranci a empatii
- multikulturní svět
- projevy xenofobie, rasismu, antisemitismu
- rizika extremistických hnutí a sekt
- holocaust
- osobní bezpečí
- domácí násilí, týrání dětí
- návykové látky – tabák, alkohol a jiné drogy
- zneužívání podpůrných látek ve sportu
- gambling
- mravní ohrožování výchovy dítěte
- sexuální zneužívání dětí
- partnerské vztahy a sex, těhotenství
- poruchy příjmu potravy

Efektivita

se bude průběžně zjišťovat pomocí dotazníků a screeningového šetření v jednotlivých ročnících a dále formou besed, zážitkové kresby, volného psaní atp.

II. Nespecifická prevence

Nespecifická prevence spočívá zejména ve spolupráci dětí z různých ročníků, konání pravidelných i nepravidelných akcí a ve vhodné nabídce volnočasových aktivit.

- Kroužky
- Akce školní žákovské samosprávy a školní družiny
- Divadla, filmová představení
- Soutěže literární, výtvarné, sportovní...
- Exkurze, výlety
- Akademie
- Deváťáci za katedrou
- Sbírka na boj proti rakovině
- Projektové dny
- Koledníček
- Bruslení
- Plavání
- Vánoční prodejní výstava
- Čarodějnický den
- Den dětí
- Den se záchranáři
- Vystoupení žáků pro klienty domova Harmonie
- Slavností vyřazení žáků 9. ročníků

III. Specifická prevence uskutečňovaná jinými subjekty

Policie ČR

HZS Rokycany

PP poradna Rokycany (Peer programy aj.)

SVP Plzeň

Diakonie Západ

IV. Spolupráce s ostatními subjekty:

MUDr. Marta Pešková – dětská lékařka Mirošov

Mgr. Jiří Kruba – vedoucí odboru sociálního a zdravotního (OSPOD) – tel. 371 706 260

VI. Přílohy:

1. Plán prevence
2. Program proti šikanování ZŠ Mirošov
3. Prevence šikany
4. Kontakty
5. § 29 561/2004 Sb. (Školský zákon)
6. § 12 359/1999 Sb. (Zákon ze dne 9.12.1999 o sociálně-právní ochraně dětí) a jeho novelizace
7. Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané

Vypracovala: Mgr. Jitka Audesová

Schválil: Mgr. Rostislav Judl

1. Plán prevence na školní rok 2020/2021

Specifická prevence v rámci školy probíhá po celý školní rok ve vyučovacích hodinách v návaznosti na učební programy.

Nespecifická prevence je uskutečňována jednak ve školní družině a kroužcích, jednak při samostatných akcích.

Specifická prevence uskutečňovaná jinými subjekty je koncipována tak, aby do ní byly začleněny v průběhu školního roku všechny ročníky:

1. třídy:

Zaměřit se na včasnou adaptaci dětí ve školním kolektivu. Podporovat pocity sounáležitosti, bezpečí, ochotu pomáhat, spolupracovat, řešit konflikty, respektovat ostatní. Zároveň tak usnadnit výuku a navázat kontakt s rodiči a učiteli.

2. třídy:

Preventivní program složený z technik a her rozvíjejících komunikační a sociální dovednosti, podporujících sebedůvěru a (zdravou) komunikaci. Žáci během prožitkového učení navazují sociální kontakt, učí se aktivně naslouchat, zvyšují schopnost empatie, zlepšují vzájemnou komunikaci.

3. třída:

zaměřený především na podporu a ocenění druhých, vytvoření vhodných podmínek pro spolupráci. Během technik a her se žáci učí pozitivně vnímat sebe i druhé, získávají pozitivní zpětnou vazbu na svoje vlastnosti a chování a učí se zpětnou vazbu také dávat.

4. třída:

Podpořit pozitivní emoční sociální klima třídy. Podpořit pozitivní zpětnou vazbu, vést k podpoře respektu vůči jednotlivci a pravidlům, k poskytování konstruktivní kritiky. Podpořit žádoucí chování ve skupině.

Tvorba a fungování pravidel

5. třídy:

Prevence šikany

Techniky a hry zaměřené na podporu dobrých vztahů ve skupině, vymezení přijatelného a správného jednání. Seznámení s projevy chování agresora, pocity agresora i oběti. Cílem programu jsou základní informace k rozpoznání šikany, naučit se rozdíly mezi šikanou a šikádlením a osvojit si způsoby jak na šikanu reagovat a jak se jí bránit..

Tmelení kolektivu

6. třídy:

Adaptační kurz

Zaměřit se na včasnou adaptaci dětí v novém školním kolektivu. Podporovat pocity sounáležitosti, bezpečí, ochotu pomáhat, spolupracovat, řešit konflikty, respektovat ostatní. Zároveň tak usnadnit výuku a navázat kontakt s novými třídními učiteli.

Vztahy ve třídě, agresivita v nás

7. třída:

Prevence šikany

Cílem programu je předat množství informací nutných k rozpoznání znaků šikany samotnou skupinou a naučit se vidět rozdíly mezi šikanou a šikádlením. Prostřednictvím zážitkových aktivit a nácviku se žáci seznámí s pocitem agresora i oběti a uvědomí si, jak je důležité mít ve třídě respektující prostředí, které brání vzniku šikany. V neposlední řadě je cílem programu osvojit si způsoby efektivního řešení již vzniklé šikany a nebýt lhostejný ke svému okolí.

Konfliktní situace, agresivita

8. třídy

Prevence neplánovaných těhotenství a interrupcí

Projekt má vést dospívající lidi k zodpovědnosti za své sexuální chování, k respektování lidských práv, k výchově k zralosti. Poskytuje informace o antikoncepci, ženském cyklu, početí a prenatálním vývoji dítěte, nechtěném těhotenství a jeho důsledcích.

Prevence poruch příjmu potravy (

Projekt má podobu interaktivního semináře specializujícího se na problematiku poruch příjmu potravy. Setkání jsou zaměřena na uvědomění si sebe sama, sebeúcty, podporu pochopení vlastní hodnoty. Vytvoření postoje k obrazu „dokonalého člověka“, který předkládají všudypřítomná a na kilogramy přísná média. Cílem je též rozvoj dovednosti vybrat si a vychutnat jídlo, jakožto součást života. Nabídnu je i možnost konzultace, dále informace pro pedagogy jak rozpoznat poruchu příjmu potravy a jak přistupovat k dětem s těmito potížemi.

Program „O závislostech“

Interaktivní seminář zaměřený na problematiku závislostí. Program je vedený formou her a technik, které jsou doplněné besedami o drogách legálních i nelegálních, o rozdílu mezi psychickou a fyzickou závislostí, o příčinách vzniku závislosti apod. Program je vždy zaměřen vzhledem k aktuální „poptávce“ třídy.

9. třídy:

Prevence neplánovaných těhotenství a interrupcí

Projekt má vést dospívající lidi k zodpovědnosti za své sexuální chování, k respektování lidských práv, k výchově k zralosti. Poskytuje informace o antikoncepci, ženském cyklu, početí a prenatálním vývoji dítěte, nechtěném těhotenství a jeho důsledcích.

Partnerské vztahy

Sexualita

2. Program proti šikanování ZŠ Mirošov

Na tvorbě a realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinace jeho tvorby patří ke standardní činnosti školního metodika prevence.

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda k projevům šikany již došlo, či nikoliv.

Hlavní součástí programu je krizový plán, který eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde.

A/ Postup vyšetřování v případě, že jde o počáteční stádia šikanování – škola vyřeší situaci vlastními silami

a) Pedagogický pracovník, který má podezření na šikanování, bude postupovat podle následujících pravidel:

1. Konfrontuje svá pozorování s dalšími kolegy.
2. Co nejdříve oznámí své podezření vedení školy, výchovnému poradci, ŠMP a konzultuje další postup.
3. V soukromí vyslechne spolu s ŠMP více nezaujatých svědků, popřípadě konfrontuje svědky mezi sebou.

Zaměří se hlavně na následující otázky:

- Kdo je obětí, popřípadě kolik obětí je?
- Kdo je agresorem, kolik agresorů je?
- Kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?
- Co, kdy, kde, a jak dělali agresori obětem?
- K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - Jak dlouho šikana trvá?

4. Ve spolupráci se ŠMP se spojí s rodiči případné oběti, konzultuje s nimi výskyt nepřímých znaků šikany. Požádá je o pomoc a spolupráci.
5. Vyslechne spolu se ŠMP oběť – citlivě, diskrétně, zaručí bezpečí a důvěrnost informací. Upozorní, že nebude problém řešit před celou třídou!
6. Zajistí ochranu oběti šikany.
7. Vyslechne se ŠMP agresory, případně konfrontuje agresory mezi sebou. Snaží se najít nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
8. Požádá vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, TU, ŠMP), která na základě shromážděných informací posoudí, zde se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti, navrhne další postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku.
9. Seznámí rodiče agresora (pokud je nezletilý) se situací, sdělí jim navrhovaná opatření a požádá je o spolupráci. Pokud odmítají, zváží oznámení na Policii ČR a orgánům sociálně právní ochrany dítěte. Pokud je agresor zletilý, jedná se pouze s ním.
10. Seznámí rodiče oběti (pokud jde o nezletilého žáka) se situací, domluví se na opatřeních k nápravě vzniklé situace.
11. Vysvětlí nebezpečí a důsledky šikany ve třídě, oznámí potrestání viníků. Třídou nadále pozorně sleduje a konzultuje postup se ŠMP.

b) V případě, že šikanování oznámí rodiče, pracuje TU nebo ŠMP obdobně podle výše uvedených pravidel.

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, ŠMP, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora (je-li nezletilý). Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

B. Postup vyšetřování v případě, že jde o projev pokročilé a nestandardní šikany – škola požádá o pomoc odborníky zvenku

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Dále ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy s dalšími institucemi a orgány.

Zejména:

- s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry;
- s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence;
- případně s PČR

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem /jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí/. V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků- klinických psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem.

Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina). Další práce se třídou je v kompetenci TU, ŠMP nebo výchovného poradce.

Další výchovná opatření vychází z platného znění Školního řádu

3. Prevence šikany

1. Charakteristika šikanování

(1) Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v *cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích* jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

(2) Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

II. Projevy šikanování

(1) Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
 - Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

(2) Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu.

III. Odpovědnost školy

(1) Škola má odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 5651/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, škola zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytváří podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

(2) Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.

(3) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřeřazení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřívání (§ 166 tr.

zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

IV. Školy a školská zařízení v prevenci šikanování

(1) Základem prevence šikanování a násilí ve škole je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli). Škola při efektivní realizaci prevence šikanování usiluje o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- podporuje solidaritu a toleranci,
- podporuje vědomí sounáležitosti
- posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

(2) Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je ve smyslu Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51součástí Minimálního preventivního programu školy.

Ředitel zejména:

- Zajistí vzdělávání pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Vzdělávání pedagogických pracovníků se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.
- Podle možností zajistí vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu, řídí se § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.
- Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, ve školní jídelně, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním.
- Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.
- Zajistí doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování.

(3) Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

(4) Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

V. Postupy řešení šikanování

(1) Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

(2) Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování.

(3) Metody vyšetřování šikanování:

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

(4) V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR. Doporučuje se seznámit pedagogické pracovníky s informací MŠMT ČR č.j.: 25 884/2003-24 Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.

(5) V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

VI. Výchovná opatření

(1) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

(2) Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy.
- Snížení známky z chování.
- Převedení do jiné třídy.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

(4) V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitel školy doporučí rodičům změnu školy (jiný třídní kolektiv, jiné prostředí), dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v příslušném diagnostickém ústavu.
- Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

1. Kontakty

<p>OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany</p> <p>Mgr. J. Kruba</p> <p>MěÚ Rokycany</p> <p>www.ospod.cz</p>	<p>Zanedbání povinné výživy, ohrožování výchovy, ublížení na zdraví, domácí násilí, ochranná výchova, ústavní výchova,</p> <p>/tělesné týrání, psychické t., sexuál. zneuž.,dětská pornografie, prostituce, zanedbávání</p>
<p>Krajský úřad Plzeň –odd.mládeže a sportu</p> <p>Hana Dadučová</p> <p>Tel:377 195 321(111)</p> <p>www.kr-plzensky.cz</p>	<p>Prevence sociálně patologických jevů a výchova k toleranci, dotační programy</p>

<p>Fond ohrožených dětí</p> <p>Barrandova 8 , Plzeň</p> <p>www.fod.cz</p> <p>Tel: 377 455 132,377 455 226</p>	<p>Občanské sdružení na pomoc opuštěným,týraným a zanedbaným dětem</p>
<p>Občanské sdružení EPOCHÉ</p> <p>Regionální společnost pro péči o duš.zdraví</p> <p>Zábělská 43, Plzeň-Doubravka 312 00</p> <p>Tel: 605 965 822</p>	<p>Linka důvěry a psychologické pomoci</p> <p>Krizové centrum</p> <p>Regionální institut duš. zdraví</p> <p>Institut psychoterapeutického vzdělávání</p>
<p>Linka důvěry a psychologické pomoci</p> <p>Tel:377 462 312, 605 965 822</p> <p>Ne nonstop – pouze 10-22hod</p>	<p>Bezprostřední telefonický kontakt a kvalifikovaná pomoc klientům v tísni.</p> <p>Techniky krizové intervence, informace a zprostředkování následné péče.</p>
<p>Linka bezpečí dětí a mládeže</p> <p>www.linkabezpeci.cz</p> <p>mail: lb@linkabezpeci.cz</p> <p>zelená linka: 800 155 555</p>	<p>Bezplatná celostátní linka pro děti a mládež v krizových životních situacích.</p> <p>Nonstop, vč. nedělí a svátků.</p> <p>Děti mohou volat anonymně.</p>
<p>Linka psychopomoci pro osoby v psychické krizi</p>	<p>9-21 hod každý všední den</p>

Tel: 224 214 214, 777 783 146	
<p>Krajská hygienická stanice</p> <p>Tel: 377 155 220</p> <p>MUDr.Fránová</p> <p>Zdravotní ústav Plzeň</p> <p>Tel: 371 408 608</p>	<p>Poradna HIV/AIDS</p> <p>Poradna zdravého životního stylu, aktivity k ochraně a podpoře veřejného zdraví</p>
<p>Ulice – agentura terénní sociální práce</p> <p>Úslavská 31, Plzeň – Petrohrad 326 00</p> <p>Mail: info@ulice-plzen.com</p> <p>www.ulice-plzen.com</p> <p>Tel kancelář: 373 795 593</p> <p>Tel terén: 725 705 073, 728 243 690</p>	<p>Přednášky o problematice sociální deviace, o sociálních sítích a o principech sociální práce(metody, etika,....)</p> <p>Terénní program(prostituce, drogová problematika,...)</p>
<p>Bílý kruh bezpečí</p> <p>Husova 11, Plzeň 301 35</p> <p>www.bkb.cz/index.php</p> <p>vedoucí poradny: p.Hofman</p> <p>Tel: 773 551 311</p> <p>Tel: 377 637 695</p>	<p>Nonstop linka BKB: 257 317 110</p> <p>Pomoc obětem trestné činnosti.</p> <p>2 dny v týdnu(k dispozici – advokáti, soudci, psychologové)</p>

Novelizace 158/2006

ZÁKON ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
§ 29

(1) Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

(2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

(3) Školy a školská zařízení jsou povinny vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, k nimž došlo při činnostech uvedených v odstavci 2, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím. Ministerstvo stanoví vyhláškou způsob evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, jimž se záznam o úrazu zasílá.

- Tento paragraf může použít rodič dítěte, které je ve škole šikanováno a škola s tím nic nedělá.

- Tímto paragrafem lze i nárokovat asistenta pedagoga pro dítě s diagnostikovanou poruchou chování, jehož integrace ohrožuje přes všechnu snahu děti ve třídě

7. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí 359/1999

Od 1. 1. 2013 je v platnosti zákon č. 401/2012 Sb., který novelizuje zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen novela)

Zákon ze dne 9.12.1999 o sociálně-právní ochraně dětí § 12

Okresní úřad může uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení [§ 39 odst. 1 písm. a)], pokud rodiče nezajistili dítěti odbornou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a okresní úřad takovou pomoc dítěti předtím doporučil. Okresní úřad může tuto povinnost uložit i osobám odpovědným za výchovu dítěte.

- Tento paragraf lze využít, odmítají-li rodiče přes opakované žádosti školy vyrazit na vyšetření s dítětem do PPP

- Škola musí nejprve písemně oznámit na OSPOD, že rodiče dítěte (které je např. nebezpečné svým spolužákům) opakovaně nevyhověli žádosti školy o odborné vyšetření potomka.

7. Spolupráce škol s Policií ČR

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané
Čj.: 25 884/2003-24

1. Úvod

Informace o spolupráci škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže je opětovným připomenutím toho, že včasná prevence v oblasti sociálně patologických jevů je závažné téma, kterému musí být věnována pozornost. Prevence musí být prováděna systémově a kontinuálně, v optimálním případě se prevence a zdravý životní styl stávají přirozenou součástí života školy a školského zařízení. Mnoho aktivit využitelných pro osvojení si zdravého životního stylu a metodiky prevence nelze pouze vyčíst z manuálů, metodik a příruček. Je třeba se odborně vzdělávat v teoretické i praktické rovině této problematiky. Spolupráce Policie ČR a resortu školství je realizována v rámci prevence sociálně patologických jevů a mnohdy i při řešení problémů vzniklých v souvislosti s těmito jevy ve školách a školských zařízeních. V návaznosti na zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí upravuje Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 8/ 2002 systém práce a postupy policistů v oblasti preventivně výchovného působení na děti a mládež a v oblasti odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži.

Se sociálně patologickými jevy, mezi které patří zejména problematika násilí, šikany a zneužívání návykových látek, se setkáváme ve větší či menší míře na všech typech škol i ve školských zařízeních. Z tohoto důvodu by měla být navázána školami a předškolními a školskými zařízeními spolupráce s Policií ČR preventivně, nikoliv až při řešení problémů spojených s výskytem těchto jevů. Vedení školy nebo školského zařízení spolupracuje s obvodním oddělením Policie ČR a specialistou OŘ PČR podle místa příslušnosti subjektu. Škola, školské zařízení by měly navázat kontakt jednak s vedoucím tohoto oddělení s policistou s územní odpovědností v místě. Ve škole a školském zařízení jsou dostupná telefonní čísla, kam se v případě nutnosti obrátit a jak postupovat v případě zjištění závažných sociálně patologických jevů. Problémy spojené s drogami, násilím, šikanou a dalšími asociálními jevy je třeba řešit ve vzájemné spolupráci s rodiči v souladu s právními předpisy. I v tomto případě je optimální využít předem dohodnuté postupy.

Školy a školská zařízení by v rámci preventivních programů a projektů měly být v kontaktu s Preventivními informačními skupinami Policie ČR (PIS), které jsou zřizovány při krajských, okresních a městských ředitelstvích Policie ČR. Činnost těchto skupin je informační a poradenská. Při plánování, tvorbě a realizaci preventivní strategie vycházejí tyto skupiny z bezpečnostní situace příslušné oblasti, ze znalosti trestné činnosti motivované mimo jiné obchodem s drogami, delikty spojenými s alkoholovou i nealkoholovou toxikománií, hracími automaty apod.

Adresář PIS viz.:

www.mvcr.cz/prevence/obcanum/pis/adresar.html.

Školy a školská zařízení při znalosti situace v regionu a místě mohou pak optimálně přizpůsobit nebo aktualizovat své preventivní programy a využít lektorských služeb policistů v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Prevence a oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži je důležitým okruhem spolupráce školy s policií. Oznamovací povinnost je dána ustanoveními § 167 a 168 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu), kdy je trestný ten, kdo spáchání nebo dokončení uvedených trestných činů nepřekazí, nebo jejich spáchání neoznámí (např.: trestné činy týrání svěřené osoby, vraždy, loupeže, pohlavního zneužívání, znásilnění, drogové delikty, majetková trestná činnost apod.).

Všichni zaměstnanci škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT, krajem nebo obcí mají kromě výše uvedené zákonné povinnosti navíc oznamovací povinnost dle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení čl. 13, odst. 13:

“Všichni zaměstnanci ohlašují řediteli školy své poznatky, které svědčí o tom, že žák užívá omamné látky, dopouští se gamblerství, šikany, trestné činnosti nebo je ohrožen jinými sociálně patologickými jevy, dále je-li vystaven šikaně či týrání, případně jinému nežádoucímu zacházení ve škole i mimo školu”.

K předcházení možným trestným činům mládeže a na mládeži by měl vést i řádný výkon dohledu nad nezletilými podle § 422 občanského zákoníku. Toho se týká zejména čl. 14, odst. 1 Pracovního řádu a další školské předpisy. I při vyšetřování školních úrazů je možno někdy zjistit souvislost s trestnou činností. Pokud jde o trestné činy páchané na dětech a mládeži, jde zejména o tělesné týrání, psychické týrání, pohlavní zneužívání a týrání, citové týrání, zanedbávání, ale i šikanování.

2. Věkové kategorie

Pro potřeby předloženého materiálu nebylo možné sjednotit terminologii, která se týká vymezení věku žáků. Důvodem je obecná nejednotnost těchto pojmů, která je dána odlišnými kritérii pro věkové vymezení z pohledu Úmluvy o právech dítěte, trestního práva apod. Níže uvedená tabulka vymezuje pojetí jednotlivých kategorií v resortu školství, Policii ČR a trestně právních předpisech: vymezení dané kategorie subjektem věková kategorie resort školství Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002 trestně právní předpis dítě v souladu s Úmluvou o právech dítěte je za

- **dítě** považována osoba do 18 let (resort školství)

(policie - každá osoba mladší 18 let i v případě, že zletilosti nabyla před dosažením tohoto věku podle zvláštního předpisu; kde se v tomto závazném pokynu hovoří o mládeži, rozumí se tím též dítě)

- **mladistvý** 15-18 let (resort školství)

(policie - podle § 8 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník) je stanovena způsobilost fyzické osoby k právním úkonům a podmínky vzniku zletilosti)

- **mládež** osoby od 18 let – 26 let věku (resort školství)

3. Vstup policie do školy

Ředitelé škol nemohou bránit policii ve vstupu do škol vzhledem k obecným ustanovením trestně právních předpisů o povinné pomoci policejním orgánům. Ředitel tedy poskytne v případě, že je o to policií požádán, vhodnou místnost k výslechu žáka ve škole. Nejde samozřejmě jen o striktní dodržování předpisů, ale měla by zde existovat snaha o maximálně dobrou spolupráci pracovníků obou subjektů, vzájemný respekt a vstřícnost v zájmu dětí a mládeže i v obecném zájmu.

4. Předvolání a předvedení

Policie může nezletilého předvolat nebo i předvést. Ve školách lze od nezletilých žáků vyžadovat podání vysvětlení, provádět výslech svědka, výslech osoby podezřelé nebo výslech obviněného poté, kdy je ředitel školy nebo jeho zástupce seznámen s předmětem policejního úkonu včetně důvodů, jež k němu vedou. To se týká i případného uvolnění žáka ze školy pro potřebu policie, např. k rekonstrukci na místě činu, rekonstrukci, označení míst páchaní trestné činnosti, k vydání věci, k výslechu či podání vysvětlení na útvaru policie. Jedná se tedy o všechny policejní úkony ve smyslu zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, ať již jde o poškozeného, svědka či pachatele protiprávního jednání.

Z § 422 občanského zákoníku vyplývá, že škole přísluší vykonávat náležitý dohled nad nezletilými žáky. Tato povinnost a odpovědnost přísluší především rodičům, ale i těm, kteří přechodně tento dohled vykonávají. Pedagogický dozor nad žáky je zásadním prvkem v ustanoveních předpisů, které upravují povinnosti v péči o bezpečnost a ochranu zdraví ve školství. Pokud má být předvolání nebo předvedení a výslech žáka – dítěte provedeno ve škole a z důvodu zajištění, aby nebylo mařeno další vyšetřování, není předem vyzkoušen zákonný zástupce žáka, je žádoucí, aby škola zajistila přítomnost pedagoga, neboť za žáka v době vyučování škola odpovídá. Ředitel školy by měl stanovit odpovědnou osobu, která bude zajišťovat uvedený dohled. Pokud jde o omluvení nepřítomnosti žáka z důvodu předvolání nebo předvedení, postup vyplývá opět z obecně povinné součinnosti s vyšetřujícími orgány podle trestně právních předpisů.

Policista je povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k policii, a to stejnkrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením "policie" (ustan. § 10 odst. 1 a 2 zák. č. 283/1991 Sb.). V případě nějaké pochybnosti, pokud jde o totožnost příslušníka policie (zvláště v případě předvedení dítěte mimo školu), je nejjednodušším způsobem ověření totožnosti telefonický dotaz na pracoviště policie, které dotýčný příslušník uvedl a služebním průkazem či odznakem služby kriminální policie a vyšetřování doložil. Výše uvedený postup byl dohodnut se zástupci služby kriminální policie a vyšetřování.

5. Postup při předvolání, předvedení nebo zajištění žáka

Postup při předvolání osoby mladší 15 let řeší Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002 v čl. 8 odst. 1 a s odkazem na § 12 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů,:

"Osobu mladší 15 let lze předvolat k podání vysvětlení nebo jinému úkonu pouze prostřednictvím jeho zákonného zástupce, orgánu sociálně právní ochrany nebo prostřednictvím školy, jíž je žákem, nebo jiného obdobného zařízení."

Postup při předvedení dítěte řeší čl. 8 odst. 10 zmíněného Závazného pokynu policejního prezidenta ve smyslu § 13 odst. 6 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR ve znění pozdějších předpisů: "Vyžaduje-li závažnost a neodkladnost prováděného šetření předvedení osoby mladší 15 let na útvar policie, je předvedení prováděno zpravidla policisty v občanském oděvu za použití civilního vozidla. Specialista zajistí bezprostředně po předvedení přítomnost osoby způsobilé k jejímu střežení i k případné účasti na služebních úkonech. Je-li předvedení provedeno ze školy nebo zařízení, specialista zajistí přítomnost třetí osoby po celou dobu služebního zákroku i služebních úkonů. Pominou-li důvody předvedení, osobu mladší 15 let předá zpět do školy nebo zařízení, ze kterého byla předvedena, nebo ji předá zákonnému zástupci." Další povinnost ukládá policii § 14 odst. 4 téhož zákona: "Po zajištění je policista povinen na žádost osoby zajištěné vyzkoušet o této skutečnosti některou z osob uvedených v § 12 odst. 3, případně jinou jím určenou osobu. Jedná-li se o osobu mladší 18 let, je policista povinen ihned vyzkoušet zákonného zástupce této osoby. V případě zajištění osoby mladší 15 let, vždy též bez odkladu vyzkouší orgán sociálně-právní ochrany mládeže".

6. Podání vysvětlení žáka

Podle Zákona České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, je policista oprávněn požadovat potřebná vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku a jeho pachatele, jakož i pro vypátrání hledaných nebo pohřešovaných osob a věcí.

Podat vysvětlení dle § 12 odst. 1 uvedeného zákona je osoba povinna vyhovět ihned v případě, že jde o závažnou trestnou činnost. Pokud jsou tato vysvětlení požadována od dítěte, podle odst. 4 čl. 8 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 8/2002 je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce. To neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Na způsobu vyrozumění se domluví policista s vedením školy nebo zařízení.

Dle odst. 6 čl. 8 uvedeného závazného pokynu rozhodne policista vzhledem k okolnostem, závažnosti nebo složitosti případu, zda přibere třetí osobu k podání vysvětlení osobou mladší 15 let.

7. Výslech žáka

Škola musí o výslechu žáka předem vyrozumět zákonného zástupce dítěte (Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení č.j.: 14 269/01-26 čl. 8 odst.2 a 3), pokud tak již neučinila Policie České republiky (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8 odst.4 čl. 8). V případech, kdy by mohlo být takovým oznámením mařeno další vyšetřování a po předchozí dohodě s odpovědným pracovníkem policie, vyrozumí škola zákonného zástupce bezprostředně po souhlasu policie. Sdělení v nevhodnou dobu by například mohlo v některých případech ohrozit i bezpečnost dítěte (např. týrání nebo zneužívání v rodině, podpora trestné činnosti v rodině atp.). Podle ustan. § 102 odst. 1 trestního řádu a zákona o Policii ČR mohou být mladiství vyslýcháni bez účasti osob vykonávajících dohled nad nezletilými. Ve smyslu trestně právních norem je však stanoveno, že u mladistvých obviněných je nutná obhajoba (§ 36 odst. 1 písm. c) tr. řádu). Obhájce se tedy povinně zúčastňuje všech úkonů trestního řízení včetně výslechu. Přítomen může být dále znalec, konzultant či tlumočník. Jiná situace však nastává při výslechu dětí, kdy platí i ustanovení § 158 odst. 4 trestního řádu č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o povinnosti informovat zákonné zástupce před započítím úkonu; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Povinnost ustanovit mladistvému obviněnému obhájce a informovat zákonné zástupce před výslechem dětí o této skutečnosti nenáleží řediteli školy popř. školského zařízení, ale jedná se podle § 158 odst. 4 trestního řádu č. 140/1961 Sb. o povinnosti orgánů činných v trestním řízení.

Školy a školská zařízení mají pochopitelně zájem, aby bylo respektováno v první řadě předvolání prostřednictvím zákonných zástupců. Současně je ovšem jasné, že ve značné míře jsou vyšetřovány děti z problémových rodin, z rodin, kde rodiče často trestnou činnost dětí kryjí nebo se nacházejí v roli pachatele a nemají zájem na jejím řádném vyšetření. Je proto nutné individuálně posuzovat konkrétní situaci a snažit se vyjít policii vstříc, i když to znamená určitou zátěž pro pracovníky školy, zvláště v situaci, kdy je zapotřebí předvést dítě nebo mladistvého na příslušnou součást policie.

Současně je nutno připomenout, že i pro děti a mládež v plné míře platí presumpce nevin, jakož i striktní ochrana jejich práv včetně práva na obhajobu a práva odepřít výpověď na jedné straně a dodržování povinností včetně státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti na straně druhé. Není snad ani nutné připomínat, že dítě nemůže a nesmí být ani slovně v souvislosti s výslechem napadáno nebo jinak sankcionováno. Pokud by bylo dítě předvedeno ze školy, je nutné, aby už i po cestě byl přítomen pedagog či jiná osoba k tomuto určená. V předškolních zařízeních je třeba uvedené postupy vždy uplatňovat zvláště citlivě a opatrně.

8. Neomluvená absence žáka

Závažným problémem je i hlášení neomluvené absence. Je třeba vycházet z § 31 zákona č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o přestupcích, který označuje jako přestupek ohrožení výchovy a vzdělávání nezletilců zejména skutečnost, že dítě není přihlášeno k povinné školní docházce nebo dojde k zanedbávání péče o ni. Dále je to § 217 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který zakotvuje jako ohrožování mravní výchovy mládeže vydání (i z nedbalosti) osoby mladší 18 let v nebezpečí zpustnutí (např.: umožněním vést zahálčivý život). Danou otázku řeší Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 10194/2002-14 ze dne 11. března 2002 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, který je v souladu s § 12 odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, vymezující jednotný postup při uvolňování a omlouvání žáků základních a středních škol z vyučování a při prevenci a postihu záškoláctví na základních a středních školách. Výše uvedený materiál uvádí konkrétní počty zameškaných neomluvených hodin v průběhu školního roku a opatření včetně postupů, které mohou následovat ze strany školy.

9. Závěrečná ustanovení

Zrušuje se platnost Informace pro školské úřady, školy a předškolní zařízení Spolupráce škol a předškolních zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 14 144/98-22 z 9. 7. 1998.